

SĂRBĂTORILE SFINȚILOR

**Istoricitatea, semnificația și importanța lor
liturgică, religioasă și etnografică**

Închin această operă de Teologie Liturgică, în semn de omagiu, scumpei mele mame, răposata Anghelușa, care mi-a sădit în suflet altoiul dreptei credințe și mi-a îndrumat pașii copilăriei spre sfintele locașuri de rugăciune, ca să mă îndulcesc în casa Domnului de farmecul și frumusețea dumnezeieștilor slujbe în sfintele sărbători ale sfinților.

„Noi ținem sărbătorile, pentru că și ele ne țin pe noi. Noi ne rugăm pentru sănătatea noastră și a copiilor noștri; pentru noroc, să n-avem pagubă la vite și la gospodărie și ne sunt de ajutor, dacă le ținem și le cinstim. Dar dacă n-am face aceasta, ar fi rău de noi. Pe cât mergem la biserică și aprindem lumânări, postim, ne rugăm, pe atât ne merge mai bine și Dumnezeu cu sfinții ne păzesc și ne ajută. Noi trebuie să ne rugăm la sfinți și la zilele celei mari, ca ei apoi să se roage pentru noi la Dumnezeu”

(Elena Niculiță-Voronca, **Datinile și credințele poporului român**,
Ed. Saeculum, vol. I, București, 1998, p. 190)

Arhimandrit Conf. Univ. Dr. VASILE MIRON

SĂRBĂTORILE SFINȚILOR

**Istoricitatea, semnificația și importanța lor
liturgică, religioasă și etnografică**

Tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teodosie al Tomisului

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2018

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MIRON, VASILE

Sărbătorile sfinților : istoricitatea, semnificația și importanța lor liturgică, religioasă și etnografică / arhimandrit conf. univ. dr. Vasile Miron ; tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teodosie al Tomisului. - București : Editura Universitară, 2018

Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0816-7

2

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062808167

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2018
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47 / 07217 CARTE / 0745.200.357
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Prefață	7
Preliminarii	9
Capitolul I. Noțiuni generale despre sfinți și sărbătorile lor	16
1. Cine sunt sfinții	16
2. Temeiurile cinstirii sfinților	32
3. Formele de exprimare ale cinstirii sfinților	51
4. Canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă	59
5. Originea și instituirea sărbătorilor sfinților	65
6. Funcția latreutică și educativ-catehetică a sărbătorilor sfinților.....	73
Capitolul II. Sărbătorile sfinților cu cinstire generală în toate Bisericele Ortodoxe	79
1. Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de mir	79
2. Soborul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil și a tuturor puterilor cerești	94
3. Sfântul Apostol Andrei	133
4. Sfântul Ierarh Nicolae	160
5. Sfântul Apostol întâiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan.....	183
6. Sfântul Ierarh Vasile cel Mare	199
7. Soborul Sfântului Ioan Botezătorul.....	256
8. Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur.....	281
9. Sfântul Mare Mucenic Gheorghe	339
10. Sfinții Împărați Constantin și Elena	362
11. Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul	379
12. Sfinții Apostoli Petru și Pavel	396
13. Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul.....	437
14. Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul.....	454
Capitolul III. Sărbătorile sfinților cu cinstire generală în Biserica Ortodoxă Română	470
1. Sfânta Cuvioasă Parascheva	471
2. Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou Basarabov	477
3. Sfântul Cuvios Grigorie Decapolitul	483

4. Sfânta Muceniță Filofteia	488
5. Sfântul Cuvios Nicodim de la Tismana	492
6. Sfântul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava	497
Concluzii.....	506
BIBLIOGRAFIE	513

PREFAȚĂ

Lucrarea noastră vrea să scoată în relief faptul că sfințenia nu este un act imposibil de realizat, pentru că este idealul suprem al vieții noastre creștinești și, prin urmare, poate fi atins de oricine în trepte sau grade diferite, după măsura darului primit și pe măsura strădaniilor fiecăruia, susținute și întărite de harul Duhului Sfânt. „*Reînnoirea lumii în duh creștin nu e cu puțință decât prin ridicarea tuturor la nivelul vieții în harul Duhului Sfânt*”¹.

Prin fereastra acestei lucrări, credinciosul de rând are acces la unul dintre cele mai frumoase și mai fascinante izvoare ale vieții și spiritualității creștine ortodoxe și, totodată, la minunatul tezaur folcloric și etnografic al poporului român, pentru că „*folclorul este oglinda în care se răsfrânge sufletul poporului sub toate manifestările lui*”².

Cartea se adresează publicului larg, clericilor, credincioșilor de toate vârstele și, în special, tinerilor aflați la răscrucea de veacuri (de mileniu) și de mentalități, asaltați permanent de duhul secularismului, de concepții eronate și confuze și de manifestări spirituale false, care au tendința de a transforma datinile și credințele religioase strămoșești în produse de piață, golite de semnificațiile autentice ale trăirii vieții creștinești.

Viețuind în lumina sărbătorii, ne păstrăm identitatea noastră creștin-ortodoxă.

Scopul cărții este acela de a convinge pe orice creștin că sărbătorile sfinților și tradițiile religioase legate de aceste sărbători trebuie să le trăim cu toată ființa noastră, pentru că ele fac parte organică din structura vieții noastre sufletești.

Dacă aceste sărbători cuprind în ele valori morale și religioase atât de importante și rosturi duhovnicești atât de nobile, suntem datori să le cinstim și să le respectăm cu toată evlavie și buna cuviință creștinească, prăznuindu-le în așa fel, încât să rodească în ogorul sufletelor noastre, să ne transforme viața și ființa noastră, ca să devenim adevărați trăitori creștini în iubirea aproapelui și rugători pentru mântuirea lumii, așa cum au fost sfinții. Dacă atunci când viețuiau pe pământ ei erau în strânsă apropiere de oameni, mângâindu-i, alinându-le durerile și vindecându-le neputințele și bolile trupești și sufletești, cu atât mai mult pot îndeplini acest lucru acum, când sălășluiesc în corturile slavei cerești și cunosc și simt prin Duhul Sfânt suferințele, ostenele și

¹ Nichifor Crainic, **Nostalgia paradisului**, Ed. Moldova, Iași, 1994, p. 262.

² Theodor Fecioru, **Poporul român și fenomenul religios**, București, 1939, p. 23.

frământările noastre zilnice. Când ne înălțăm inimile către ei, sfinții aud rugăciunile noastre și primesc de la Dumnezeu puterea de a ne ajuta. Așa cum spunea un mare duhovnic contemporan, „sfinții apără creștinătatea și toată creația lui Dumnezeu. Oricărui sfânt ne-am ruga – nu există punte sau pod între noi și sfinți, ci există numai aripi prin care să comunicăm fără vamă”³.

Așadar, „având împrejurul nostru atâta nor de mărturie” (Evrei 12, 1), „să mulțumim fraților, Prea Bunului Dumnezeu și Tatălui ceresc, Care ne-a dat astfel de luminători și călăuzitori, ocrotitori și păzitori; apărători și doctori, părinți și ajutători, calzi protectori, pe care chemându-i cu credință în necazuri și supărări, la vreme de războaie și primejdii, îi vom afla totdeauna mijlocitori, rugători către Dumnezeu, acoperitori, apărători și, după Dumnezeu, salvatori ai sufletului și trupurilor noastre”⁴.

³ Arhimandrit Arsenie Papacioc, **Despre armonia căsniciei**, Ed. Elena, Constanța, 2013, p. 92.

⁴ **Viața și învățăturile Cuviosului Părinte Filothei Zervakos**, trad. în rom. de Ierod. Ciprian Spiridon, Ed. „Orthodoxos Kypseli”, Tesaloniki, 1994, p. 68.

PRELIMINARII

Biserica este instituția divino-umană întemeiată de Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, spre sfințirea și mântuirea oamenilor. Din acest organism spiritual fac parte cei renăscuți la viața cea harică prin botez, care se împărtășesc din darurile și adevărurile mântuirii, sporesc în comuniunea cu Hristos și se străduiesc să atingă treapta desăvârșirii morale sau a sfințeniei care reprezintă asemănarea și unirea deplină cu Hristos prin faptă bună și viață curată. Sfințenia se realizează la nivelul fiecărui credincios, în condiția sa de mădular viu al trupului tainic al lui Hristos – Biserica (I Corinteni 12,27; Coloseni 1,18). Toți suntem chemați să luăm parte la sfințenia Bisericii, așa cum ne îndeamnă apostolul: „După Sfântul care v-a chemat pe voi, fiți și voi înșivă sfinți în toată petrecerea vieții” (I Petru 1, 15). „Sfințenia Bisericii este, de fapt, sfințenia Dumnezeului treimic, sfințenie la care Biserica participă și pe care o împărtășește”⁵. În calitatea Sa de cap al Bisericii (Efeseni 1, 22-23; 5, 23), Hristos Dumnezeu este izvor de viață dumnezeiască și sursă de putere unificatoare, de sfințire și desăvârșire. De aceea, sfinții, pe măsură ce înaintau în viața virtuoasă, urcând treaptă cu treaptă scara urcușului duhovnicesc, deveneau tot mai hristoformi, „se bucurau de ce se bucură Hristos, se întristau de ce se întristează Hristos, exprimau și actualizau în istorie voia lui Hristos. Vorbeau ca niște guri ale lui Hristos și arătau adevărul. Lucrau ca mâini ale lui Hristos și făceau minuni”⁶, fiindcă conlucrau cu harul divin sălășluit în adâncul de taină al sufletelor lor și acest har îi transforma lăuntric, realizând în acest chip îndumnezeirea prin har, sau sfințenia, adică înnoirea și prefacerea sufletului până la asemănarea cu Dumnezeu.

Această viață duhovnicească, înțeleasă și definită ca împreună trăire cu Hristos și în Hristos (Galateni 2, 20), este actualizată și înfăptuită în Biserică prin lucrarea Sfântului Duh, „izvorul sfințeniei”⁷. Duhul Sfânt preface natura

⁵ Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, **Împărtășirea Sfântului Duh**, Ed. I.B.M.B.O.R., trad. în rom. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, București, 1999, p. 434.

⁶ Panayotis Nellas, **Omul – animal îndumnezeit**, trad. în rom. de Diacon Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1994, p. 100.

⁷ Sf. Vasile cel Mare, **Împotriva lui Eunomie**, trad. în rom. de Ieromonah Lavrentie Carp, Ed. Crigarux, Piatra Neamț, fără an de apariție, p. 131. „Duhul Sfânt Se face văzut sfinților, aducând în ochii inimii lor o lumină dumnezeiască și spirituală și semănând în ei toată cunoștința cea bună” (Sf. Chiril al Alexandriei, **Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan**, cartea a IX-a, trad. în rom. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în col. „P.S.B.”, vol. 41, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2000, p. 884).

umană și o modelează după exemplul Ziditorului, întipărend într-însa chipul și pecetea frumuseții dumnezeiești. „*Duhul Sfânt ne restaurează după modelul dumnezeiesc prin Sine, când deci Hristos ia chip în noi și El Însuși se imprimă în noi prin Duhul, care-I este asemenea. Deci, Duhul este Dumnezeu. El ne face după chipul lui Dumnezeu nu printr-un har slujitor, ci ca Cel ce dăruiește prin Sine celor vrednici împărtășirea de firea dumnezeiască*”⁸.

Începând din ziua Cincizecimii, Duhul Sfânt rămâne permanent în Biserică, o ocrotește și o îndreaptă pe calea adevărului (Ioan 14, 26) și a sfințeniei (Efeseni 5, 27), dezvoltând în mod eficient și armonios legătura credincioșilor cu Hristos cel înviat (Galateni 4, 6) și făcându-L pe Hristos prezent și activ în sufletele și viața lor, în virtutea lucrării harul sfințitor revărsat prin Sfintele Taine. „*Tainele, în viața duhovnicească a Bisericii, sunt niște mijloace, niște căi prin care aceste ape ale Duhului Sfânt, aceste râuri de sfințenie se revarsă continuu peste credincioși*”⁹ și rodesc fructul neprihănit și al mântuirii în ogorul sufletelor curate, eliberate de necurățiile patimilor și a păcatelor. „*Când omul săvârșește lucrurile care sunt plăcute lui Dumnezeu se numește om duhovnicesc, deci nu este chemat cu o numire care pornește de la suflet, ci de la o alta, care are mai mare cinste, de la lucrarea Duhului. Căci nu este de ajuns sufletul ca să săvârșim faptele bune, dacă nu ne-am bucura de ajutorul Duhului*”¹⁰, iar „*roadăle Duhului Sfânt se câștigă numai prin fapta bună făcută în numele lui Hristos*”¹¹, spune un mare părinte al spiritualității răsăritene. „*Scopul vieții omului pe pământ este dobândirea Duhului Sfânt*”¹², iar împărtășirea și sălășluirea Duhului Sfânt în noi face să încolțească și să înflorească nimbul sfințeniei¹³. „*Dacă soarele nu luminează, cum se va mai putea numi soare? Tot așa și omul: dacă nu se împărtășește din Duhul Sfânt, cum se va mai numi Sfânt?*”¹⁴ Lucrarea Duhului Sfânt și rodirea ei în viața omului este condiționată de participarea omului la viața Duhului Sfânt, prin

⁸ Sf. Chiril al Alexandriei, **Despre Sfânta Treime**, Cuvântul VII, trad. în rom., de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în col. „P.S.B.”, vol. 40, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 284.

⁹ Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, în **trad. rom. cit.**, p. 440.

¹⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, **Omilii la Ana, Omilii la David și Saul, Omilii la Serafimi**, trad. în rom. de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2007, p. 269.

¹¹ Sf. Serafim de Sarov, **Scopul vieții creștine**, Ed. Pelerinul, Iași, 1997, p. 9.

¹² Arhimandritul Justin Popovici, **Om și Dumnezeu-Om**, trad. în rom. de Pr. Prof. Ioan Ică și Diacon Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 87. A se vedea și Sf. Serafim de Sarov, **op. cit.**, p. 12.

¹³ Sf. Diadoch al Foticeei, **Cuvânt ascetic**, trad. în rom. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în **Filocalia**, vol. I, Sibiu, 1947, p. 380: „*La începutul înaintării, dacă iubim cu căldură virtutea lui Dumnezeu, Preasfântul Duh face sufletul să guste cu toată simțirea și încredințarea din dulceața lui Dumnezeu, ca mintea să afle printr-o cunoștință exactă răsplata desăvârșită a ostenelelor iubitorilor de Dumnezeu*”.

¹⁴ Sf. Simeon Noul Teolog, **Cuvântul al XII-lea, Despre împărtășirea Sfântului Duh. Despre sfințenie și despre desăvârșita nepătimire**, în vol. „*Catehezele*”, Ed. Credința strămoșească, Iași, 2010, p. 186.

credință statornică și săvârșirea faptelor bune, „pentru că a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele” (Efeseni 2, 10). „Dacă lipsesc credința și faptele bune nu vine niciodată Închinatul și dumnezeiescul Duh și nici nu primește Darul Său”¹⁵, spune Sfântul Simeon Noul Teolog. Credința și faptele bune sunt condițiile fundamentale ale mântuirii subiective, iar această mântuire sau îndreptare, după învățătura de credință ortodoxă, nu înseamnă „numai desființarea păcatelor, ci și o transformare și înnoire reală a omului lăuntric, activată de Duhul Sfânt”¹⁶. Mântuirea reprezintă, așadar, sfințirea omului prin Duhul Sfânt, care actualizează și înfrumusețează neîncetat chipul lui Dumnezeu din om după modelul Arhetipului său divin. Prin mântuire înțelegem „îndumnezeirea naturii umane”¹⁷, prin har sau participare la natura dumnezeiască, adică „la sfințenia, sau curăția plină de taină prin înfinitatea ei, a lui Dumnezeu, și, prin aceasta, la viața Lui, care se face simțită în trăirea aceleiași taine și înfinități”¹⁸. De aceea, obișnuim să spunem despre cei ce au atins culmile desăvârșirii morale că sunt *hristofori*, *pnevmatofori* sau *teofori*, adică purtători de Hristos, purtători de Duh Sfânt, purtători de Dumnezeu, pentru că au trăit viața creștinească la nivelul superlativ, au întrupat în viața lor sfințenia lui Hristos, au trăit în duhul iubirii, smereniei și slujirii lui Hristos, s-au identificat cu învățătura Lui evanghelică și au experimentat-o în mod exemplar, făcându-se astfel „părtași dumnezeieștii firi” (II Petru 1, 4). Această expresie arată că umanitatea se îndumnezeiește fără să dispară sau să se confunde cu natura dumnezeiască¹⁹. „Energia sfințeniei divine este un foc devorator care consumă orice impuritate; ea atinge omul, îl purifică și îl sfințește: adică îl face asemănător sfințeniei lui Dumnezeu”²⁰ și, după cum fierul, înroșit în foc și încălzit la temperatura maximă, nu se preface în foc și nu-și pierde proprietățile, tot astfel și firea omenească care se împărtășește de energia necreată și îndumnezeită a Duhului Sfânt, își păstrează însușirile ei naturale, însă în ea se întipărește și se oglindește frumusețea duhovnicească a lui Hristos, fiind încununată de aureola sfințeniei. Și precum pe Sfânta Fecioară

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Hristu Andrusos, **Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene**, trad. în rom. de Pr. Dr. Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 270.

¹⁷ Serghei Bulgakov, **Ortodoxia**, trad. în rom. de Nicolae Grosu, Ed. Paideia, București, 1994, p. 110.

¹⁸ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, **Sfințenia în Ortodoxie**, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 1, p. 35.

¹⁹ Sf. Chiril al Alexandriei, **Despre Sfânta Treime...**, în trad. rom. cit., p. 281: „Sfinții nu se pot îmbogăți astfel de Dumnezeu, decât primind pe Duhul. Căci dacă ne facem «părtași ai firii dumnezeiești» (II Petru 1, 4), participăm cu adevărat la dumnezeire, pe cât e cu putință, și numindu-ne astfel, neam al lui Dumnezeu”.

²⁰ Paul Evdokimov, **Înnoirea spiritului**, trad. în rom. de Magdalena Mărculescu-Cojocă, Ed. Pandora, Târgoviște, 1997, p. 101.

„fiindcă era preaneprihănită, nu a topit-o focul dumnezeirii, tot așa nici pe noi nu ne topește dacă avem inimile curate și neprihănite, ci se face în noi rouă din cer și izvor de apă și râu de viață nemuritoare”²¹, transfigurându-ne după chipul divino-uman al lui Hristos și ajutându-ne ca să deprindem trăsăturile morale ale lui Hristos, să avem simțămintele Lui, iubirea Lui, smerenia Lui, răbdarea Lui și jertfelnicia Lui. Acesta este idealul suprem al vieții noastre creștine pe care ne străduim să-l atingem. „Scopul tuturor bunăților este să ajungem asemenea lui Dumnezeu”²², spune un mare părinte al Ortodoxiei. „Noi suntem ființe create, chemate să devenim prin har ceea ce Dumnezeu este prin natură”²³, iar acest deziderat îl traducem în faptă numai în măsura în care „efortul nostru se unește în mod misterios cu darul lui Dumnezeu, al înfierii divine”²⁴.

Sfinții au atins aceste piscuri minunate ale valorilor spirituale, devenind pentru întreaga posteritate creștină „farurile sau călăuzele omenirii”²⁵, adică pilde și făclii luminoase în care a strălucit din plin „lumina lui Hristos”, „trăind în unire perfectă cu Dumnezeu, transformați prin har și aparținând mai curând vieții viitoare decât celei de aici”²⁶. Patria sfântului este cerul, iar viața sa pământescă o călătorie spre cer. „Nașterea mea mi-i aproape – spunea Sfântul Ignatie în clipele premergătoare martirajului său. *Iertați-mă, fraților! Să nu mă împiedicați să trăiesc, să nu voiți să mor! Nu-l dați lumii pe cel care voiește să fie al lui Dumnezeu, nici să-l amăgiți cu materia! Lăsați-mă să primesc lumină curată! Ajungând acolo, voi fi om! Îngăduiți-mi să fiu următor al patimilor Dumnezeului meu*”²⁷. Această convingere nestrămutată că fiecare faptă și fiecare clipă trebuie trăită în perspectiva veșniciei, pentru că „unirea omului cu Dumnezeu este binele suprem”²⁸, a dominat întreaga cugetare și simțire a sfinților și a pătruns adânc în conștiința Bisericii, unde timpul finit, în care ne mișcăm și trăim, capătă o dimensiune eshatologică și un sens nou, devenind „timp nou” sau timp sfânt, de înaintare progresivă spre plenitudinea împărăției lui Hristos și de pregătire eficientă pentru ultima sărbătoare: împlinirea tuturor

²¹ Sf. Simeon Noul Teolog, **Întâia cuvântare morală**, trad. în rom. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia*, vol. VI, București, 1977, p. 157.

²² Sf. Ioan Gură de Aur, **Despre schimbarea numelor, Despre răbdare, Despre milostenie, Despre tăria credinței, Despre propovăduirea Evangheliei și alte omilii**, trad. în rom. de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2006, p. 292.

²³ Vladimir Lossky, **După chipul și asemănarea lui Dumnezeu**, trad. în rom. de Anca Manolache, Ed. Humanitas, București, 1998, p. 48.

²⁴ Serghei Bulgakov, în **trad. rom. cit.**, p. 110.

²⁵ Paul Evdokimov, **Iubirea nebună a lui Dumnezeu**, trad. în rom. de Teodor Bakonsky, Ed. Anastasia, București, fără an de apariție, p. 70.

²⁶ Vladimir Lossky, în **trad. rom. cit.**, p. 42.

²⁷ Sf. Ignatie, **Epistola către Romani**, cap. VI, trad. în rom. de Pr. Prof. D. Fecioru, în col. „P.S.B.”, vol. 1, **Scrierile Părinților Apostolici**, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1979, p. 176.

²⁸ Dom. M. Festugière, **Qu'est ce que la Liturgie?**, Paris, 1914, p. 51.

lucrurilor, a lumii însăși în Dumnezeu²⁹. Această mutație ontologică a înfăptuit-o Hristos Dumnezeu, Cel ce a biruit lumea păcatului (Ioan 16, 33), a zdrobit puterea morții și ne-a deschis ușile raiului prin jertfa și învierea Sa din morți. De acum încolo, lumea întreagă privește încrezătoare către Hristos Izbăvitorul și se deschide spre orizontul veșniciei. Deci „după răstignirea Domnului s-a schimbat firea celor pline de întristare. Nu mai însoțim cu plânsete moartea sfinților, ci la mormintele lor îi prăznuim cu dumnezeiești cântări; că somn este moartea sfinților, dar, mai bine spus, călătorie spre o viață mai bună. De aceea, săltau de bucurie mucenicii uciși, că dorul lor după o viață mai fericită făcea să pară amara durere a uciderii. Mucenicul nu vedea primejdiile, ci cununile: nu tremura în fața lovirilor, ci număra recompensele; nu se uita la călăii care îl chinuiau aici jos pe pământ, ci vedea cu mintea pe îngeri, care-l aplaudau sus; nu se uita la vremelnicia chinurilor, ci la veșnicia răsplăților”³⁰, pe care Hristos Dumnezeu nostru le-a pregătit din veci aleșilor Săi. „În El a fost desăvârșită renașterea naturii și s-a născut o nouă creație, s-a produs începutul unei vieți noi. Aceia care sunt acum în El, au biruit lumea, ceea ce înseamnă că ei au primit viața lor în El, ca o viață nouă și au puterea care vine din noua și desăvârșita comuniune cu El. Cu alte cuvinte, chiar viața lor în această lume este deja o viață nouă – o viață de har – în și prin care lumea este renăscută”³¹. Sub spectrul acestei viziuni s-a generalizat cultul sfinților, întemeiat pe concepția că sfântul, odată cu trecerea sa din viața aceasta, nu ne-a părăsit, ci, dimpotrivă, păstrează neîntreruptă comuniunea cu noi, mijlocește pentru noi la Dumnezeu în rugăciunile sale, iar prezența și lucrarea lui Hristos, care s-a făcut atât de evidentă în viața sa pământească prin minunile, nevoințele și pătimirile sale, devine și mai activă acum, când sfântul este proslăvit în cer. Slava pe care o descoperă sfântul nu este altceva decât o manifestare a slavei lui Hristos, a slavei Bisericii, iar puterea și ajutorul pe care ni-l comunică sfântul vine de la izvorul cel pururi curgător al darurilor lui Hristos, Care a spus astfel în rugăciunea Sa arhierescă, când a intervenit pentru Apostoli la Tatăl Său cel ceresc: „Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem” (Ioan 17, 22).

Fundamentat pe credința, învățătura și experiența duhovnicească și mistagogică a Bisericii, cultul sfinților a avut încă dintru început o profundă semnificație eshatologică, sărbătorile închinatelor fiind instituite de pietatea credincioșilor și nu de autoritatea bisericască. O zi de sărbătoare era, de fapt, împlinirea în Biserică a vieții celei noi, o împărțășire, prin Biserică, din Noul

²⁹ Alexander Schmemmann, **Liturghie și viață**, trad. în rom. de Pr. Dr. Viorel Sava, Iași, 2001, p. 105.

³⁰ Sf. Vasile cel Mare, **Omilia a XVII-a la Mucenicul Varlaam**, trad. în rom. de Pr. Prof. D. Fecioru, în col. „P.S.B.”, vol. 17, **Omilii la Hexaameron, Omilii la Psalmi, Omilii și cuvântări**, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1986, p. 520.

³¹ Alexander Schmemmann, **Introducere în teologia liturgică**, trad. în rom. de Ieromonah Vasile Bârză, Ed. Sofia, București, 2009, p. 273.

Eon. Deci „ziua de sărbătoare în Biserica primară a avut caracter eshatologic, deoarece a fost manifestarea și actualizarea Bisericii înseși ca viață nouă, ca anticipare a zilei fără de sfârșit a Împărăției”³². Primii creștini le serbau nu numai ca pe niște zile de repaus, ci ca zile de negrăită bucurie și înălțare sufletească, izvorâtă din încredințarea că „Dumnezeu dorește să fim părtași la puterea și slava Lui și se oferă întru bucurie: bucurie a harului”³³. De aceea, ei se sârguiau să participe regulat la sfintele slujbe închinare sfinților, îi invocau în rugăciunile lor și încercau să urmeze exemplul lor de viață creștină autentică, așa cum prevedea îndemnul prescripționat în Didahie: „Să cercetezi în fiecare zi chipurile sfinților, ca să afli odihnă în cuvintele lor”³⁴. Zelul primilor creștini în frecventarea serviciului divin era atât de mare, încât nici o opreliște nu-i împiedica să ia parte la slujbele religioase oficiate în duminici și sărbători. Chiar în perioada persecuțiilor, când furtuna năprasnică a prigonitorilor dezmembra adunările de cult, „creștinii se rugau pe câmpii, în singurătăți, în corăbii, pe apă, în grajduri, în temnițe și în fine pretutindeni era Biserica lor”³⁵.

„Cultul sfinților a început cu cultul martirilor”³⁶. În fiecare an, la data morții martirice, creștinii se adunau la mormintele martirilor, săvârșeau Sfânta Liturghie, se împărtășeau cu toții și citeau actul martiric în care era descrisă pătımirea și sfârșitul mucenicesc al sfântului. „Să dea Dumnezeu să prăznuim întotdeauna ziua mucenicilor”³⁷, spunea Sfântul Ioan Gură de Aur. Prin această invitație, sfântul părinte le atrage atenția creștinilor din vremea sa că viața cea nouă în Hristos pe care Biserica o reînnoiește continuu în slujbele ei zilnice, nu poate fi trăită singuri, ci în comuniune cu toți sfinții, cu ajutorul și sub călăuzirea lor. „Strălucită arvună culeg mucenicii și de la noi, acum, când sunt slăviți de toți cu strigăte dumnezeiești de bucurie, iar din mormintele lor prind în mrejele lor nenumărate popoare”³⁸, spune un mare părinte al Bisericii. În acest context istoric și religios „s-a născut sărbătoarea sfinților, care consta în pomenirea episcopilor și martirilor locali, chiar la mormântul lor”³⁹. Din

³² **Ibidem**, p. 274.

³³ Jean Kovalevsky, **Taina originilor**, trad. în rom. de Dora Muzdrea, Ed. Anastasia, 1996, p. 155.

³⁴ **Învățătura celor Doisprezece Apostoli**, cap. IV, trad. în rom. de Pr. D. Fecioru, în col. „P.S.B.”, vol. I **Scrierile Părinților Apostolici**, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1979, p. 27.

³⁵ Badea Cireșeanu, **Tezaurul liturgic al Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit**, tomul II, București, 1910, p. 197.

³⁶ Adrien Fortescue, **La Messe – Étude sur la liturgie romaine**, trad. în franc. Par A. Boudinhon, II-e éd., Paris, fără an de apariție, p. 437.

³⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, **Cuvânt la sfinții mucenici**, în vol. „Predici la sărbătorile împărătești și cuvântări de laudă la sfinți”, trad. în rom. de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2002, p. 448.

³⁸ Sf. Vasile cel Mare, **Omilia a XVII-a la Mucenicul Varlaam**, în trad. rom. cit., p. 520.

³⁹ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, **Dicționar de Teologie ortodoxă**, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 342.

sărbătorile martirilor s-au dezvoltat, ulterior, și celelalte sărbători ale sfinților. Biserica le-a consemnat în calendarul ei, le-a împodobit cu slujbe și cântări duhovnicești și le-a cinstit cu toată evlavie și cuviința creștinească, ca niște momente alese de reculegere, de binecuvântare dumnezeiască, de îndrumare și înălțare spirituală și de trăire virtuoaasă sub faldurile de lumină ale cerului. „Biserica s-a îmbogățit cu aceste comori vii și nemuritoare care, nu numai în timpul vieții lor sfinte, ci și după adormirea lor, ne-au dăruit tuturor din belșug atâtea binefaceri cerești”⁴⁰.

Sărbătorile sfinților nu sunt niște simple evocări sau comemorări ale unor fapte de eroism moral săvârșite cândva de acești atleți și eroi ai credinței, ci sunt prilejuri de desfătare duhovnicească, de trăire intensă a rugăciunii, a evlaviei și a râvnii de împrumutare a sfințeniei, a meritelor și a virtuților realizate de sfinți în persoana și în viața lor. Totodată, aceste zile de prăznuire ne pun în contact direct cu sfinții respectivi pe care îi cinștim și îi aducem în contemporaneitate prin proslăvirea faptelor, minunilor și nevoițelor lor, iar prin rugăciunile noastre adresate lor îi solicităm să mijlocească pentru noi de la Dumnezeu iertarea păcatelor și dobândirea celor de folos vieții noastre sufletești și trupești. În felul acesta, noi îi apropiem pe sfinți cât mai mult de noi, le cerem sprijinul și ajutorul și îi facem cât mai prezenți și lucrători în viața noastră, ca să câștigăm, prin solirile și folosința lor, bunul cel mai de preț: mântuirea sufletelor noastre. Așa cum în timpul viețuirii lor pământești erau îndrumători, ocrotitori și binefăcători oamenilor, tot astfel și acum, când se odihnesc în slava cea cerească, pot să reverse cu mai multă abundență asupra noastră milostivirea, îndurarea și darurile nesfârșite ale lui Dumnezeu.

Actualizând faptele minunate ale sfinților și rugându-ne lor ca să ne izbăvim de păcat și să parcurgem fără de primejdii itinerarul vieții noastre pământești, noi împrumutăm puteri spirituale nebănuite pentru o viață nouă, trăită în lumina învățurii lui Hristos, așa cum au înțeles să o facă ei, întăriți și înțelepțiți de harul Duhului Sfânt. Deci, sărbătorile sfinților sunt în primul rând niște momente de înaltă trăire spirituală și de închinare în „*duh și adevăr*” (Ioan 4, 24); sunt prilejuri de cinștire adevărată a lui Dumnezeu, Cel ce este „*minunat întru sfinții Săi*”, de apropiere a cerului de pământ și de înălțare a pământului la cer.

În lucrarea de față ne-am propus să evidențiem principalele aspecte legate de cultul și canonizarea sfinților și să prezentăm istoricitatea, importanța și rolul sărbătorilor sfinților în viața liturgică și religioasă-morală a creștinului ortodox.

⁴⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, **Problemele vieții**, trad. în rom. de Cristian Spătăreanu și Daniela Filioreanu, Ed. Egumenița, Galați, fără an de apariție, p. 14.

CAPITOLUL I

NOȚIUNI GENERALE DESPRE SFINȚI ȘI SĂRBĂTORILE LOR

1. Cine sunt sfinții

Sfinții sunt oameni îndumnezeiți după har care au realizat idealul suprem al vieții creștine: asemănarea cu Dumnezeu, prin credință dreaptă și lucrătoare, prin practicarea virtuților și desprinderea completă de patimi și de înținăciunile sufleștești și trupești. *„Sfântul este în general omul care s-a eliberat de toate patimile: de lăcomia de avere, de mâncare, de voluptate, de comoditatea trupească, de orice fel de răutate, de mânie și de mândrie, de pizmă și dușmănie, omul ajuns la o stare de desăvârșită înfrânare, răbdare, smerenie, iubire, la o stare de permanentă vedere înțelegătoare a lui Dumnezeu și de convorbire cu El în rugăciune”*⁴¹, într-un cuvânt, omul ajuns la desăvârșirea morală, care a devenit personalitate creștină autentică prin împlinirea voii lui Dumnezeu, prin încununarea în lupta împotriva păcatului, prin biruința ispitelor și înfăptuirea binelui. *„Sfinții sunt toți câți au credință dreaptă împreună cu viața. Chiar dacă nu fac semne și minuni, chiar dacă nu scot demoni, totuși sunt sfinți”*⁴², pentru că *„sfinții sunt în primul rând oameni uniți în mod special cu Dumnezeu și consacrați în slujba Lui”*⁴³ prin sârguința neîntreruptă de a întrupa în chip desăvârșit modelul divin de viețuire a lui Hristos în propria lor viață și persoană. Pentru că prin ei Se cinstește Cel ce locuiește în sfinți, adică Dumnezeu, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: *„nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine”* (Galateni 2, 20), sfinților li se cuvine cinstire deosebită ca unii ce s-au învrednicit să devină temple însuflețite ale Duhului Sfânt, *„cămări și locașuri curate ale lui Dumnezeu”*, pentru că *„L-au primit locuitor înlăuntrul lor, iar prin participarea la El, au devenit prin har ceea ce este El prin fire”*⁴⁴.

⁴¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, **op. cit.**, p. 38.

⁴² Sf. Ioan Gură de Aur, **Comentariile sau explicarea epistolelor pastorale: I și II Timotei, epistola către Tit și cea către Filimon** (Omilia a XIV-a), trad. în rom. de Arhiepiscopul Theodosie Ploșteanu, București, 1911, p. 127.

⁴³ Hippolyte Delehaye, **Sanctus, Essai sur le culte des saints dans l'antiquité**, Bruxelles, 1927, p. 24.

⁴⁴ Sf. Ioan Damaschin, **Dogmatica**, trad. în rom. de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Scripca, București, 1993, p. 174.

Sfințenia este starea de neprihănire și deplină curăție sufletească luminată și întărită de puterea activă a energiilor divine ale Duhului Sfânt care face posibilă sălășluirea lui Hristos în om și a omului în Hristos prin iubire⁴⁵. Această stare se exteriorizează în multitudinea darurilor Sfântului Duh care rodesc în om podoaba virtuților și actualizează chipul lui Dumnezeu din el. „Sufletele cele sfinte sunt purtate și povățuite de Duhul lui Hristos care ține frânele acolo unde voiește El..., că după cum aripile păsărilor țin loc de picioare, tot așa și lumina cea cerească a Duhului înaripează cugetele cele bune ale sufletului și le conduce după cum știe El”⁴⁶. Duhul Sfânt este agentul transformării și înnoirii noastre sufletești. Prin El, firea omenească este enipostaziată în cea dumnezeiască, iar lucrarea omului este potențată și transfigurată de lucrarea Sa dumnezeiască. Acest adevăr îl exprimă Biserica în repetate ori în cântările ei: „În Sfântul Duh este începutul a toată mântuirea”..., „În Duhul Sfânt este îndumnezeirea tuturor, bunăvoirea, înțelegerea, pacea și binecuvântarea...”⁴⁷.

În virtutea acestei conlucrări fructuoase dintre puterile naturale ale omului și energiile divine necreate ale Duhului Sfânt încolțește și se dezvoltă în om fructul minunat al sfințeniei, ca urmare a participării acestuia la sfințenia plină de taină a lui Dumnezeu. Dumnezeu este Sfântul prin definiție (Levitic 19, 2; I Petru 1, 15) și El împărtășește sfințenia Sa celor aleși, care păzesc poruncile Lui. „Sfințenia este întruparea în umanitate a desăvârșirii divine”⁴⁸, însă acest pisc luminos nu poate fi atins fără strădanie și jertfă. Ea implică din partea omului perseverență și efort stăruitor de a se învinge pe sine, de a-și depăși starea egocentrică, de păcătoșenie și decădere și de a-și dăruia chiar viața din iubire față de suprema existență personală – Dumnezeu, așa cum au făcut sfinții martiri. „Sfințenia este o relație de iubire între persoana umană și existența personală divină”⁴⁹, iar „cea mai înaltă treaptă a sfințeniei constă în perfecțiunea morală”⁵⁰.

Deci, sfințenia nu este numai opera lui Dumnezeu, ci și a colaborării omului. „Toată lauda și fericirea sfinților în aceste două stă: în dreapta credință și în viața vrednică de laudă, prin dăruirea Sfântului Duh și prin darurile Lui... . Dacă lipsesc credința și faptele bune nu vine niciodată Închinatul și dumnezeiescul Duh și nici nu primește Darul Său... . Deci omul se face sfânt prin depărtarea de cele rele și prin lucrarea faptelor bune, iar sfântul se

⁴⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, **op. cit.**, p. 34.

⁴⁶ Sf. Macarie Egipteanul, **Omilii duhovnicești** (Omilia I-a), trad. în rom. de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, în col. „P.S.B.”, vol. 34, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1992, p. 82.

⁴⁷ **Antifonul 1 și 2**, de la Utrenia Duminicii, gl. 6, în **Catavasier**, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 183.

⁴⁸ Pr. Dr. Grigore Cristescu, **Prin Hristos la cultură**, Sibiu, 1927, p. 87.

⁴⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, **Studii de Teologie Dogmatică Ortodoxă**, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p. 298.

⁵⁰ Hippolyte Delehaye, **op. cit.**, p. 25.

împrietenește și se face iubit de Dumnezeu”⁵¹. Așadar, sfințenia este un proces îndelungat de prefacere, luminare și îmbunătățire succesivă a credinciosului prin participarea subiectivă și nemijlocită a acestuia la viața în Hristos. „Sfinții sunt cei care s-au asemănat lui Dumnezeu, atât cât este cu putință, prin voința lor, prin sălășluirea lui Dumnezeu în ei și prin conlucrarea lui Dumnezeu. Ei se numesc cu adevărat și dumnezei, nu prin fire, ci prin poziție, în același fel în care fierul înroșit se numește foc, nu prin fire, ci prin poziție, și prin participare la foc”⁵².

Pentru Ortodoxie sfințenia este un atribut divin, ființial al lui Dumnezeu, izvorul nesecat al sfințeniei⁵³, însă ea ni se înfățișează ca o lucrare duhovnicească „de coborâre a puterii divine în subiectul uman și de înălțare a subiectului uman până la unirea cu subiectul divin. Aceasta este structura și funcționalitatea divino-umană a sfințeniei”⁵⁴. De aceea, când spunem că participăm la sfințenia lui Dumnezeu sau ne împărtășim din natura dumnezeiască, datorită lucrării energiilor necreate ale Duhului Sfânt, nu înțelegem că „acest Dumnezeu este în noi în felul unui om, ci este ca un locaș. Aflându-se în noi, Dumnezeu se unește cu noi, pentru ca noi să devenim participanți la natura Sa divină”⁵⁵.

Sfințirea firii omenești își are temeiul fundamental în actul întrupării Mântuitorului Hristos. Pentru a ne oferi posibilitatea de a ajunge la asemănarea cu El, Fiul lui Dumnezeu se face om asemenea nouă, afară de păcat (Evrei 4, 15), ca să devină pentru noi modelul și sursa adevărată a sfințeniei prin împrărierea stilului Său propriu de viață și comuniunea deplină cu El, prin harul Duhului Sfânt. „Dacă Hristos recapitulează și integrează firea umană în unitatea Trupului Său, Duhul Sfânt Se raportează la persoane și le face să se deschidă în plenitudinea harismatică a darurilor după un mod unic, personal fiecăruia. Cei doi sunt inseparabili: Duhul Se comunică prin Hristos și Hristos e manifestat de Duhul”⁵⁶.

⁵¹ Sf. Simeon Noul Teolog, **Cuvântul al XII-lea**, în vol. „Cateheze”, trad. în rom. cit., p. 186-187.

⁵² Sf. Ioan Damaschin, **Tratatul al treilea contra celor ce atacă cultul sfințelor icoane**, cap. 33, în vol. „Cultul sfințelor icoane: Cele trei tratate contra iconoclaștilor”, trad. în rom. de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 148.

⁵³ „Pentru Duhul, sfințenia este apanajul firii Sale”, spune Sf. Vasile cel Mare, **Despre Sfântul Duh**, cap. XIX, trad. în rom. de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, în col. „P.S.B.”, vol. 12, București, 1988, p. 63.

⁵⁴ Pr. Prof. Dr. Nicolae Buzescu, **Sfințenia ilustrată prin sfinți în iconografia mincielor**, în „Ortodoxia”, XXXII (1980), nr. 1, p. 83.

⁵⁵ **Vivons saintement a l'exemple des saints**. Petit traité populaire de perfection chrétienne, suivi de quelques vies de saints, tirées des Bollandistes, par le Père J. Coppin, de la Congrégation du T-St-Rédempteur. Troisième édition, revue et augmentée. Société de St. Augustin, Bruxelles, 1896, p. 13.

⁵⁶ Paul Evdokimov, **Prezența Duhului Sfânt în Tradiția ortodoxă**, trad. în rom. de Pr. Dr. Vasile Răducă, Ed. Anastasia, București, 1995, p. 106.

Sfințenia divină nu s-a întrupat ca să rămână obiect al adorării sau al admirației noastre. Ea s-a întrupat să-și împărtășească sfințenia, să rodească din Ea nenumărați sfinți și să ne sfințească pe toți, fiindcă „*printr-o singură jertfă adusă, a adus la veșnică desăvârșire pe cei ce se sfințesc*” (Evrei 10, 14), iar prin îndumnezeirea firii Sale umane, ne-a deschis tuturor calea îndumnezeirii, ca izbăvindu-ne de poftele cele întunecate ale păcatului și înnoindu-ne prin harul Său „*să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu*” (II Corinteni 7, 1). Conținutul sfințeniei este viața în Hristos, viețuirea în lumina sfintelor porunci ale lui Dumnezeu și transformarea lăuntrică a omului în theofor, hristofor și pnevmator prin lucrarea Duhului Sfânt. „*El lucrează deci, în interiorul nostru, ne mișcă, ne dinamizează și sfințindu-ne, ne transmite ceva din propria Sa fire. Fără să se confunde, Duhul Se identifică cu noi, Se face co-subiect al vieții noastre în Hristos, mai intim nouă decât ne suntem noi înșine*”⁵⁷. Acest fenomen poate fi comparat, prin analogie, cu principiul vaselor comunicante din sfera lumii materiale. Precum în domeniul fizicii există acest principiu, tot astfel și în lumea spirituală există un principiu asemănător de comunicare și de întrepătrundere între vasele alese ale Duhului Sfânt, și acest principiu este harul dumnezeiesc, care purifică făptura umană și îi ridică nivelul vieții duhovnicești până la treapta desăvârșirii (Matei 5, 48), când omul experiază misterul vieții în Duh, adică a vieții în Dumnezeu, despre care face referire apostolul când ne îndeamnă, zicând: „*Dacă trăim în Duhul, în Duhul să și umblăm*” (Galateni 5, 25). Acest mod de viață „*începe abia dincolo de limita puterilor omenești. Cu cât înaintăm mai sus pe scara desăvârșirii, cu atât contribuția puterilor omenești se diminuează din ce în ce mai mult până la dispariția aparentă, iar contribuția harurilor dumnezeiești sporește în măsură mai mare până la covârșirea omului prin lumina cerească. Transfigurarea dumnezeiască a ființei omenești, purificate și iluminate e o lucrare de caracter supranatural a harurilor mistice, sub energia cărora omul devine, ca să zicem astfel, o pastă spiritualizată și pasivă, ce ia forma pe care i-o dă Duhul Sfânt*”⁵⁸. În această ascensiune spirituală, sfântul își încordează până la eroism eforturile voinței de purificare și iluminare sub călăuzirea harului divin. De aceea, ei sunt socotiți eroii credinței, geniile creștinismului și luminătorii lumii.

Sfântul este omul înduhovnicit, restaurat, care și-a câștigat prin asceză și luptă asiduă integritatea originară a chipului divin din el și ale cărui puteri și funcții sufletești sunt potențate la maxim de acțiunea înnoitoare și transformatoare a Duhului Sfânt. Sfinții sunt făcliile luminoase ale dreptei credințe și ale trăirii creștinești, care ne îndreaptă pașii pe drumul mântuirii. Cu pilda strălucitoare a virtuților lor, cu lumina învățăturilor sfinte și cu moaștele

⁵⁷ **Ibidem**, p. 114.

⁵⁸ Nichifor Crainic, **Sfințenia – împlinirea umanului**, curs de teologie mistică, Ed. Trinitas, Iași, 1993, p. 26.

lor zdrobite de asceză, sfinții sunt „*norul de mărturie*” (Evrei 12, 1) care ne grăiesc pretutindeni despre prezența și lucrarea Duhului Sfânt în Biserică și despre faptul că imperativul și idealul sfințeniei poate fi cucerit de oricine. Sfinții au trăit cu toată intensitatea și ardoarea ființei lor cuvântul de învățătură al Sfintei Evanghelii. Viața lor este o carte deschisă în care citim cu ochii luminați de credință marea lucrare a lui Dumnezeu în lume. Ei au întruchipat în persoana lor modelul adevărat al viețuirii duhovnicești și au adunat în vistieria sufletelor lor comorile virtuților evanghelice: smerenia, blândețea, răbdarea, evlavia, înțelepciunea, iertarea, mila față de cei săraci și jertfirea pentru triumful adevărului, al dreptății și a binelui față de aproapele. Din viața și nevoințele sfinților observăm o armonie și conlucrare perfectă între voința sufletului și cea a trupului, o putere supraomenească de stăvilire a patimilor și plăcerilor trupești, o înclinație și râvnă aparte spre adâncirea tainelor și frumuseților negrăite ale vieții duhovnicești, o deosebită intuiție psihologică de a pătrunde misterele adânci ale lumii, ale vieții și ale morții și un discernământ aparte în categorisirea și aprecierea valorilor și descoperirea non valorilor. Sfinții nu au făcut compromisuri. Cu riscul de a-și pierde viața, fiind gata oricând de a fi aruncați în temniță și surghinuiți, ei au combătut fărădelegea și nedreptatea, au condamnat avariția, prostituția și corupția și au înfruntat cu îndrăzneală pe împărați și pe dregători, când aceștia se compromiteau și se făceau culpabili de asemenea fapte oribile. Cuvântul lor ziditor, dojenitor și moralizator se îndrepta ca o sabie necruțătoare asupra capetelor încoronate și exemple de acest gen întâlnim tot mai des în persoana și atitudinea curajoasă a sfinților prooroci, apostoli, ierarhi și mărturisitori, cum ar fi: Sf. Proroc Ilie, Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Apostol Pavel, Sf. Nicolae, Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur, etc.

Sfinții au fost înzestrați cu darul tămăduirii bolilor și al prevederii. Ei prevesteau cele ce urmau să se întâmple la momentele potrivite și deslușeau sensul vieții unor oameni pentru că erau luminați de Duhul Sfânt. *„Sufletul sfânt este unit cu Dumnezeu, ca și soarele său spiritual, și, în lumina acestui soare spiritual ce luminează tot universul, cunoaște pe toți oamenii care se roagă, precum și nevoile acestora”*⁵⁹. Datorită acestor fapte extraordinare, sfântul exercita o atracție colosală asupra celor ce-l cunoșteau, iar aceștia se raportau la el ca la un centru de referință, și de polarizare, căci din sfânt iradia puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu. *„Duhul Sfânt care se odihnește în sfinți îi face capabili, când Dumnezeu îngăduie, să cunoască orice din întreaga creație. Ei pot ști deci totul și despre noi, văzând din cer tot ce facem noi pe pământ. Sunt, de fapt, mai vii decât noi. Tot harul care este în ei îi face milostivi și iubitori ai întregii lumi, deci nu vor înceta să se roage pentru noi. Când Dumnezeu consideră necesar, pot chiar să vină la noi în trup pentru a ne*

⁵⁹ **Ortodoxia: Viața noastră în Hristos**, antologie realizată de Ierom. Benedict Stancu, Ed. Sofia, București, 2007, p. 114.